

СЕКЦІЯ «РОЗВИТОК МЕДИЧНОГО ПРАВА»

Белкін Марк Леонідович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного, фінансового та банківського права, Міжрегіональна Академія управління персоналом, місто Київ

Юринець Юлія Леонідівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права та публічного управління Київського національного університету будівництва та архітектури, місто Київ

Белкін Леонід Михайлович, кандидат технічних наук, ст. науковий співробітник, адвокат, адвокат індивідуальної практики, місто Київ

РОЛЬ МЕДИЧНОГО ПРАВА В ЗАХИСТІ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ

В роботі розглянуто значення медичного права як міждисциплінарної галузі, що поєднує медичні та юридичні знання для забезпечення захисту прав пацієнтів. Аналізуються ключові функції медичного права: встановлення причин ушкоджень і смерті, оцінка професійної діяльності медичного персоналу, захист прав пацієнтів, надання доказів у правових процесах та профілактика медичних порушень. Особливу увагу приділено видам судово-медичної експертизи, включаючи психіатричну, токсикологічну, фармакологічну, експертизу тілесних ушкоджень та документації, із зазначенням їхнього практичного значення. Розглянуто етичні та правові аспекти діяльності у сфері медичного права, зокрема дотримання конфіденційності, принципу інформованої згоди, вирішення етичних дилем та міжнародні стандарти. Медичне право не обмежується теоретичними знаннями та експертизою; його практичне застосування є ключовим елементом забезпечення безпеки пацієнтів, контролю якості

медичної допомоги та юридичної відповідальності медичних працівників. Міжнародний досвід свідчить, що ефективна система медичного права підвищує рівень довіри до медичних установ і знижує кількість конфліктів між пацієнтами та лікарями. На прикладі практичних кейсів показано, як судово-медична експертиза сприяє захисту прав пацієнтів, підвищенню якості медичної допомоги та розвитку професійної відповідальності лікарів. Висвітлено міжнародний досвід, що демонструє ефективність інтеграції медичного права у системи охорони здоров'я, сприяє формуванню прозорих правових процедур і запобіганню медичних порушень [1].

У сучасному суспільстві медичне право набуває особливого значення через швидкий розвиток медичних технологій, ускладнення процедур та підвищення ризиків виникнення медичних помилок. Зростання складності медичних втручань, поява нових лікарських засобів і технологій, розширення спектра спеціалізацій у медицині створюють ситуації, коли пацієнт може зазнати шкоди не лише внаслідок людського фактору, а й через технічні або організаційні помилки. У таких умовах медичне право виступає гарантом захисту прав пацієнтів та контролю якості медичної допомоги.

У статті [2] сформовані такі права пацієнта в Україні: право на рівний і справедливий доступ до медичної допомоги; право на безпеку і якість медичної допомоги; право на фізичну і психічну цілісність і недоторканність; право на отримання медичної інформації, що стосується особисто пацієнта; право висловлювати згоду, засноване на повній медичній інформації; право на вибір і відмову від медичного втручання; право на конфіденційність; право на недоторканність особистого життя пацієнта і спілкування; право на дотримання норм медичної етики відносно пацієнта; право на відшкодування збитків для здоров'я, завданих при наданні медичної допомоги; право на подачу скарги і захист своїх прав [2, с. 83].

1. Практичне значення медичного права. Судово-медична

експертиза застосовується у різних сферах:

– у **кримінальному праві**: визначення причини смерті, тяжкості тілесних ушкоджень, психічного стану особи та наявності токсичних речовин.

– у **цивільному праві**: встановлення професійної недбалості лікарів, оцінка шкоди здоров'ю пацієнта, підтвердження права на компенсацію.

– у **медичній практиці**: аналіз помилок та розробка превентивних заходів для підвищення якості лікування.

Наприклад, у випадках медичних помилок експертний висновок допомагає лікарю або установі виявити причини інциденту, вдосконалити протоколи і попередити повторення подібних ситуацій. Це сприяє не тільки юридичному захисту пацієнта, а й розвитку медичної системи.

2. Міжнародний досвід. У багатьох країнах світу медичне право інтегровано у національні системи охорони здоров'я та судової практики:

– **Німеччина**: активно застосовуються стандарти судово-медичних експертиз для оцінки якості медичної допомоги та профілактики медичних помилок.

– **США**: Американська академія судової медицини встановлює стандарти експертиз, особливо у складних клінічних випадках та кримінальних справах.

– **Великобританія**: незалежні медико-правові органи оцінюють професійну діяльність лікарів і захищають права пацієнтів у судових процесах.

– **Японія**: застосовуються системи аудиту медичної документації та незалежні експертні висновки для підвищення прозорості та безпеки медичної практики.

Міжнародний досвід показує, що інтеграція медичного права у

систему охорони здоров'я дозволяє: зменшити ризики медичних порушень; підвищити якість лікування; забезпечити об'єктивність юридичних процесів; формувати культуру відповідальності серед медичних працівників.

3. Приклади застосування

Кейс 1 – травма на виробництві (Німеччина): працівник отримав серйозні травми під час виконання робіт на заводі. Судово-медична експертиза встановила механізм травмування, ступінь тяжкості ушкоджень та відповідність дій лікарів стандартам надання допомоги. Висновок експерта дозволив працівнику отримати компенсацію та вдосконалити протоколи безпеки на підприємстві.

Кейс 2 – медикаментозна помилка (США): пацієнт отримав неправильну дозу лікарського засобу. Судово-медична фармакологічна експертиза встановила порушення протоколу, що призвело до ускладнень. Завдяки цьому було проведено навчання персоналу і внесено зміни до внутрішніх регламентів лікарні, що запобігло повторним випадкам.

Кейс 3 – психіатрична оцінка (Великобританія): особу, яка відмовлялась від лікування, було направлено на судово-психіатричну експертизу. Висновок експерта визначив ступінь осудності, необхідність психіатричного лікування та права пацієнта на самовизначення. Це дозволило суду прийняти збалансоване рішення та забезпечити правовий захист.

4. Аналітичні висновки. Практичне застосування медичного права має такі ключові ефекти:

– **юридичний захист:** об'єктивні висновки експертів стають доказовою базою у цивільних і кримінальних справах.

– **медичний контроль:** оцінка дій лікарів допомагає запобігати порушенням і підвищувати якість медичної допомоги.

– **етичний баланс:** дотримання принципів конфіденційності та інформованої згоди забезпечує довіру пацієнтів.

– **превентивна функція:** аналіз помилок дозволяє розробляти превентивні заходи і методичні рекомендації.

Таким чином, медичне право є не лише інструментом судової практики, а й механізмом підвищення професійної відповідальності та розвитку системи охорони здоров'я.

Медичне право відіграє надзвичайно важливу роль у сучасній системі охорони здоров'я, перебуваючи на перетині медичної практики, права та етики. Аналіз різних аспектів її діяльності дозволяє виділити кілька ключових напрямів значення для захисту прав пацієнтів:

1. Забезпечення об'єктивності доказів. Судово-медична експертиза дозволяє встановлювати причини ушкоджень, механізм травм або смерті, оцінювати правильність дій медичного персоналу. Це створює надійну доказову базу для юридичних процесів і гарантує справедливе вирішення спорів.

2. Захист прав пацієнтів. Медичне право забезпечує дотримання принципів інформованої згоди, конфіденційності та доступу до медичної допомоги. Експертні висновки дозволяють пацієнтам відстоювати свої права у випадках медичної недбалості або порушення етичних норм.

Медичне право забезпечує наукову та доказову основу для захисту прав пацієнтів. Судово-медична експертиза є одним із основних інструментів, за допомогою якого визначається якість медичної допомоги та відповідність дій лікаря чинним стандартам. Висновки експертів мають вирішальне значення під час судового розгляду медичних справ. Завдяки медичному праву стає можливим розмежування лікарської помилки та нещасного випадку, а також визначення випадків професійної недбалості. Це має важливе значення не лише для захисту прав пацієнтів, а й для захисту

самих медичних працівників від безпідставних звинувачень. Крім того, медичне право сприяє запобіганню порушенням прав пацієнтів шляхом аналізу типових помилок і недоліків у медичній практиці. Отримані дані використовуються для вдосконалення клінічних протоколів, підвищення рівня підготовки медичного персоналу та формування етичних стандартів професійної діяльності.

3. Контроль і підвищення якості медичної допомоги. Аналіз помилок, оцінка професійної діяльності лікарів і виявлення системних проблем у медичних установах сприяє розробці превентивних заходів, методичних рекомендацій і вдосконаленню протоколів лікування.

4. Етичний і правовий баланс. Дотримання етичних стандартів та законодавчих норм забезпечує захист пацієнтів і водночас підтримує професійну відповідальність медичних працівників. Це формує довіру до системи охорони здоров'я та знижує ризик конфліктів.

5. Міжнародний досвід. Вивчення практики інших країн показує, що інтеграція медичного права у систему охорони здоров'я підвищує ефективність лікування, забезпечує прозорість судових процесів і сприяє глобальному розвитку стандартів медичної та правової практики.

Отже, медичне право є не лише інструментом судового розслідування, а й ключовим механізмом захисту прав пацієнтів, підвищення якості медичної допомоги та формування етичної і правової культури у медичній сфері. Її функції, види експертизи, етичні принципи та міжнародні підходи взаємопов'язані і створюють комплексну систему, яка забезпечує безпеку пацієнтів, професійну відповідальність медичних працівників та законність дій медичних установ.

Таким чином, медичне право виступає невід'ємною складовою сучасної охорони здоров'я, яке поєднує медичну компетентність, юридичну обізнаність та етичні стандарти, забезпечуючи захист прав пацієнтів на всіх

рівнях. Медичне право забезпечує об'єктивну оцінку медичних дій, сприяє справедливому вирішенню спорів та підвищенню якості медичної допомоги. Завдяки медичному праву стає можливим ефективний захист законних інтересів пацієнтів, а також формування відповідального та етичного підходу до медичної практики.

У подальшому розвиток медичного права має бути спрямований на вдосконалення нормативно-правової бази, підвищення рівня професійної підготовки експертів та зміцнення взаємодії між правовими і медичними інститутами. Це сприятиме створенню ефективної системи захисту прав пацієнтів і підвищенню довіри до медичної галузі в цілому.

Список використаних джерел

1. Белкін М.Л., Юринець Ю.Л., Белкін Л.М. Роль і значення медичного права в захисті прав пацієнтів. *Успіхи і досягнення у науці: журнал*. 2026. № 2 (24). С. 42-58.
2. Яценко П.І. Мораль, лікарська етика і медичне право. *Український стоматологічний альманах*. 2016. № 2. С. 82-85.

Vydavatel:

Publishing house Education and Science s.r.o. IČO : 271 56 877.
Frýdlanská 15/1314 , Praha 8. MS v Praze , oddíl C,vložka 100614

**Lima Global Innovation
Forum 2026:
Sustainable Development,
Digital Horizons &
Interdisciplinary Academic
Research**

**Proceedings of International Scientific
and Practical Conference**

**May 28.2026
in PUCP, Lima, Peru**

Signed for printing on May 31, 2026.
Format 60x90/8. Headset Times New Roman.
Mental printing. arc. 3,64. Edition online.